

УДК 711.4.01

к. арх., доцент Осиченко Г.О.,

Полтавський національний технічний університет імені Ю. Кондратюка

СПЕЦИФІКА ЕСТЕТИЧНОГО ОБ'ЄКТА В МІСТОБУДУВАННІ

В статті на підставі порівняльного аналізу естетичних об'єктів класичної та середовищної естетики виявлено специфіку естетичного об'єкта в містобудуванні.

Ключові слова: класична естетика, середовищна естетика, естетика містобудування, естетичний об'єкт.

Постановка проблеми. Проблема естетичної якості містобудівного середовища виходить в останні роки на перший план у силу того, що антропогенне середовище в цілому починає переважати у світі, а основним місцем проживання людей стають міста. Міста - осередок техногенного штучного середовища, у їхнє освоєння й будівництво вкладаються величезні кошти, помилки й прорахунки міського планування залишаються на століття, їх складно виправити. Тому, естетична якість міст у закордонних країнах починає регулюватися на рівні муніципальних програм і проектів (так, наприклад, Design Quality Program у Новому Південному Уельсі, Австралія, і ін.). Невдоволення городян естетичними якостями містобудівних об'єктів стимулювало також і дослідження по естетиці міста. Опубліковані результати досліджень у цілому зосереджені на трьох основних питаннях: особливості середовища, які впливають на естетичні переваги людей; когнітивно-перцептивний механізм, за допомогою якого відбувається естетичне сприйняття; властивості особистості, що впливають на здатність і потребу в естетичному сприйнятті. У ході досліджень накопичений досить неоднозначний матеріал, що вимагає узагальнення, і торкається загальних питань естетики (критерії оцінки естетичних якостей об'єктів, визначення номенклатури естетичних якостей об'єктів, класифікація естетичних об'єктів і ін.) Велике значення має й визначення власне області досліджень сучасної естетики, її об'єктів. Загальнотеоретичних робіт такого плану небагато й за рубежом і в нас у країні, що і визначає актуальність дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, темами. Проведене дослідження є складовою частиною плану науково-дослідних робіт кафедри дизайну архітектурного середовища та містобудування ПолтНТУ з наукової проблеми „Оптимізація архітектурно-містобудівного середовища в природному доквіллі ” згідно плану, затвердженого Українською Академією архітектури (протокол №24 від 28.12.2000 р.)

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На теренах пострадянського простору можливо виділити лише невелику кількість робіт із даної тематики. У праці *А. Мардера* «Эстетика архитектуры. Теоретические проблемы архитектурного творчества» естетика архітектури розглядалася в широкому сенсі як відображення єдиного процесу пізнання, формування, сприйняття та оцінки предметно-просторового середовища [1]. Основні положення цієї роботи залишаються актуальними й сьогодні, також жодне з нових досліджень не визначається такою широтою постановки питання визначення естетики архітектури як конкретної наукової дисципліни. У зазначеній роботі естетика архітектури визначалася як наука про естетичні відносини людини до архітектурного середовища, об'єктом відносин виступає архітектурне середовище, а суб'єктів відносин було виділено два типи: архітектори - професіонали як творці та людина, колектив, соціум як суб'єкти споживання [1, с. 30-31]. Поняття «естетичне» пов'язувалося з поняттям «краси» і «прекрасного» [1, с. 15], що є традиційним для класичної естетики, яка відділилася від філософії як наука про красу, художнє освоєння людиною всесвіту та роль мистецтва.

Праця *З. Яргіної* «Эстетика города» присвячена містобудуванню як мистецтву [2]. Було виділено три аспекти естетики міста, а основна увага була приділена містобудівній композиції. У роботі також визначено специфіку міста як естетичного об'єкту, що полягає: в обумовленості його формування від ландшафтної підоснови та поєднанні композиції із природною підосновою; у складності функціональної програми проектування й процесів, що в ньому відбуваються; у неможливості одноразового сприйняття міста; у відсутності чітких меж у просторі; у значній ролі ненавмисних елементів у структурі міста; у відсутності при формуванні міста завершеного творчого процесу в часі й просторі; у великій кількості його авторів, які також розділені у часі і просторі.

Праця «Эстетические ценности предметно-пространственной среды», під редакцією *А. Іконнікова*, надає узагальнюючу концепцію естетичної цінності в архітектурі й дизайні, розглядає проблему функціонування об'єктів архітектури й дизайну в системі культури, показує залежність естетичної оцінки від функціонально-конструктивної основи й образної структури об'єкту, від соціокультурних умов і психології сприйняття [3].

Слід зазначити серед західних досліджень, присвячених естетиці архітектури, працю *Роджера Скрутона* (R. Scruton) «The aesthetics of architecture», у якій в 1979 році показана обмеженість класичної концепції естетики, що була сформована під впливом романтичного та пост-романтичного мислення, по відношенню до творів архітектури: «Як і декоративно-прикладне мистецтво, природа архітектури витікає з повсякденної потреби життя, що має небагато спільного з художніми намірами

романтичної теорії. Мій тезис полягає в тому, що естетичні почуття є неодмінною частиною цієї потреби, внаслідок чого «естетичне» також об'єктивно може застосовуватися до повсякденного життя, як і будь-які інші практичні міркування» [4].

Але більшість західних праць присвячена естетиці середовища (в Росії цей напрям іноді називають екологічною естетикою). Це новий напрям естетики, що сформувався в кінці ХХ століття. Витоки його спостерігаються в естетиці природи романтичного періоду, але зараз сфера досліджень цього напрямку розширилася до естетики природного, антропогенного та людського середовища. Це праці *Аллена Карлсона, Арнольда Берлеанта, Юріо Сепанмаа, Джека Л. Насара, Р. Каплана, С. Каплан і ін.* [5,6] Проблема естетичного об'єкта є серцевиною естетики оточуючого середовища. При її теоретичному обговоренні на перший план виходить питання специфіки оточуючого середовища по відношенню до інших естетичних об'єктів. Міське середовище також розглядається в рамках цього напрямку, але не виділяється окремо його специфіка як естетичного об'єкту (Юріо Сепанмаа, Девід Макалей, Поліна фон Бонсдорфф). Головна увага в середовищній естетиці приділяється природним об'єктам, що є цілком правомірним, оскільки цей напрям естетики сформувався під впливом екологічної парадигми в науках, і є невід'ємною частиною цієї парадигми, а також практичних заходів з охорони природного середовища.

Таким чином, актуальність дослідження визначається: - необхідністю вдосконалення й гуманізації середовища міст України; - недостатнім опрацюванням у вітчизняній і закордонній теоріях питання специфіки міста як естетичного об'єкту; - необхідністю вдосконалення існуючих естетичних концепцій при застосуванні їх до об'єктів містобудування.

Мета статті – розглянути об'єкт естетики містобудування та його специфіку на підставі порівняльного аналізу естетичних об'єктів сучасної естетики.

Виклад основного матеріалу. Естетичний об'єкт розглядається як «цілісність, що визначається згідно із громадською угодою», так визначає його фінський дослідник Ю. Сепанмаа, що розробляє інституціональний підхід в естетиці [5]. При цьому поняття «естетичний об'єкт» має подвійний зміст. Естетичним може бути об'єкт, що володіє естетичними якостями (наприклад, красою, досконалістю), або любий інший об'єкт, що є предметом естетичних досліджень. Ю. Сепанмаа дає свою класифікацію естетичних об'єктів, у якій розрізняються два типи (природні та штучні) та три види. Базовим видом є твори мистецтва, об'єкт традиційної естетики; до другого виду відносяться природне й штучне середовище; третій вид, гібридний, виникає з поєднання двох попередніх як мистецтво оточуючого середовища.

Сучасна естетика як наука відрізняється широким проблемним полем, її естетичні об'єкти досить різноманітні та іноді протилежні. Серед них виділяються два основних: це твори мистецтва й об'єкти природи.

Твори мистецтва є традиційним об'єктом класичної естетики, починаючи із сократівської та постсократівської філософії. У центрі уваги естетики мистецтва: особливості художніх творів; загальні закони художнього освоєння всесвіту; проблеми сприйняття й інтерпретації художніх творів. Мистецтво – це закріплена форма відображення світу за законами прекрасного. Воно естетично змістовно й несе в собі художню концепцію світу й особистості.

Середовищна естетика генетично бере початок в естетиці природи романтичного періоду, але зараз у центрі її уваги естетичні аспекти не лише природного середовища, але й антропогенного середовища, поведінки людей та їх відносин. Середовищна естетика зосередилася на філософських питаннях естетики світу в цілому та світу людини. Вона вийшла за межі оцінки творів мистецтва, звертаючись до естетичної оцінки природного та штучного середовища, що оточують людину. Тим самим розширено сферу естетики в порівнянні із традиційною естетикою, і акцентована центральна філософська проблема сучасності, що обумовлена значними розбіжностями між характером об'єктів оцінки середовищної естетики (світ у цілому) і класичної естетики (об'єктами мистецтва). Як вважає Аллен Карлсон, ці розбіжності настільки різючі, що середовищна естетика починається із двох основних питань: "що" і "як" оцінювати [6].

Різниці між видами естетичних об'єктів класичної й середовищної естетики носять принциповий характер. Відповідно Л. Витгенштейну, якщо твори мистецтва є естетичними об'єктами по визначенню, то об'єкти навколишнього середовища стають естетичними залежно від способу їхнього вивчення, тобто естетичний аспект об'єкта привноситься ззовні суб'єктом [7].

Естетичні об'єкти мистецтва й екологічної естетики різняться по багатьом параметрам. Один із них - роль матеріальної основи. У мистецтві матеріальна основа й об'єкт відділені друг від друга (полотно, рама, відблиски світу на полотні не є в живописі естетичним об'єктом), у природі й навколишньому середовищі сама матеріальна основа стає естетичним об'єктом.

Другою істотною відмінністю є значно більша залежність естетичного об'єкта в навколишньому середовищі від суб'єкта сприйняття. Природа, на відміну від мистецтва, не є органічною частиною художньої традиції, хоча вона вписана в певний культурний контекст. Здатність сприймаючого до відбору інформації, естетичний досвід, естетичний смак «споживача» мають вирішальне значення при визначенні естетичності природи й середовища.

Ю. Сепанмаа, підкреслюючи розходження між об'єктами світу мистецтва й навколишнього середовища, визначає естетику середовища як естетику

реального світу на відміну від естетики уявлюваного світу мистецтва. Об'єкти мистецтва - це художні моделі дійсності, справжній же об'єкт естетики навколишнього середовища - сама дійсність, тобто жива й нежива, природна й технізована природа.

Філософи виділяють три групи розходжень між природою й мистецтвом: *залежно від джерела естетичних цінностей, процесу створення й суб'єкта сприйняття.*

Перша група розходжень пов'язана з виникненням естетичних об'єктів і цінностей у природі й мистецтві. Твори мистецтва створюються людиною, природа ж існує незалежно від людини, і навіть технізоване навколишнє середовище в масштабах країни або планети виникає без цілісного плану.

Друга група розходжень пов'язана із процесами створення естетичних цінностей у природі й мистецтві. Будучи штучним, художній твір створюється з певного матеріалу, але не дорівнює йому завдяки своєму символічному значенню. Природа природна, її символічне значення для людини - свого роду за висловом М.Г.Долгова «паразит реальності», подібний копії, плагіату в мистецтві [8].

Твір мистецтва обмежений у часі й просторі. Природа безмежна, повна й нескінченно різноманітна.

Якщо художній об'єкт сприймається в рамках мистецтва (музика відхиляє випадкові звуки, п'єса сприймається в театральному залі), то природний естетичний об'єкт відкритий сюрпризам сприйняття, і відкидає всі обмеження при сприйнятті.

До третьої групи розходжень між природою й мистецтвом, з погляду суб'єкта, належать моносенсорність сприйняття мистецтва й мультісенсорність сприйняття навколишнього середовища. Із цього погляду мистецтво розглядається як естетично рафінована сфера, де тільки вищі почуття - зір і слух - мають власну художню форму, розвинену виразною мовою, розроблену техніку, правила й прийоми. Сприйняття ж навколишнього середовища відрізняється тотальністю, де однаково значимі всі почуття. Місто «звучить» навіть у ранковій тиші, на міських вулицях виникають різноманітні запахи - запахи ріки, квітів, ресторанів і т.д.

Таким чином, естетичні різниці між мистецтвом і навколишнім середовищем носять онтологічний характер. І якщо мистецтво - центральна естетична парадигма, то навколишнє середовище утворить другу незалежну основну естетичну парадигму.

Порівняння естетичних об'єктів класичної й середовищної естетики для виявлення специфіки міста як естетичного об'єкта виконане в табличній формі для спрощення сприйняття (таблиця 1).

Таблиця 1

Порівняльна характеристика естетичних об'єктів		
<i>Класична естетика</i>	<i>Середовищна естетика</i>	<i>Естетика містобудування</i>
Твори мистецтва	Природне і антропогенне середовище	Місто, містобудівне середовище
1. Специфічність об'єкта досліджень як джерела естетичних цінностей (Онтологічний аспект)		
1.1. Дослідження творів мистецтва: живопису, музики, літератури й т.д.	1.1. Дослідження природного, антропогенного й людського середовища	1.1. Дослідження містобудівного середовища
1.2. Дослідження унікальних творів і шедеврів	1.2. Поширення сфери досліджень від унікальних до звичайних об'єктів, від екзотичних до ординарних	1.2. Розширення сфери досліджень від шедеврів до рядової забудови, від ансамблів і домінант до фонові забудови
1.3. Масштаб об'єктів – людський, камерний	1.3. Масштаб об'єктів і процесів – людський, надлюдський, планетарний і космічний	1.3. Масштаб об'єктів різноманітний: від камерного до монументального, від локального до районного й регіонального
1.4. Розмаїтість естетичних об'єктів обумовлюється видами й жанрами мистецтв, стилями	1.4. Розмаїтість об'єктів визначається ієрархією, типологією (природною зональністю, географічними таксонами, глибиною пейзажної перспективи, кутом пейзажного огляду й т.д.), морфологією рельєфу	1.4. Розмаїтість об'єктів визначається містобудівною ієрархією (територіальними розмірами), функціональною типологією, морфологією, районуванням і стильовою розмаїтістю
1.5. Об'єкт має естетичні межі, він цілісний, довершений і прекрасний	1.5. Природа не має естетичних меж, у природі можлива й цілісна й часткова краса (прекрасна квітка на смітнику)	1.5. Естетичні межі об'єкта не артикульовані, можлива й цілісна краса (ансамбль) і часткова (красива клумба в невиразній промисловій забудові)
1.6. Об'єкт мистецтва заміщає природну форму краси художньою формою	1.6. Природна форма є естетичним об'єктом	1.6. Об'єкт містобудування заміщає природну форму краси утилітарною штучною формою

Продовження таблиці 1		
1.7. Постійна функція об'єкта – художня модель дійсності	1.7. Об'єкт не має функції, функція привноситься людиною (від середовища перебування до естетичної або охоронної функції)	1.7. Постійна функція – життєве середовище перебування городянина – залишається незмінною при внесенні найрізноманітніших функцій і зміні функцій. Складна функціональна програма міських об'єктів.
1.8. Об'єкт уявлюваного світу	1.8. Об'єкт реального світу	1.8. Перетинаються об'єкти реального світу й світу мистецтва
1.9. Об'єкт мистецтва – статична цілісність, що відрізняється стабільністю й сталістю	1.9. Природа - динамічна система, що змінюється в часі; частина об'єктів може руйнуватися й зникати	1.9. Місто сполучає у собі відносно стабільні й постійно мінливі об'єкти
2. Специфічність процесу створення естетичного об'єкта		
2.1. Твір мистецтва створюється штучно з певного матеріалу, але не тотожний матеріалові завдяки символічному змісту	2.1 Матеріальна природна основа стає естетичним об'єктом, символічне значення якого вторинне, неприродне	2.1 Об'єкт створюється штучно із природних і/або штучних матеріалів, матеріальна основа стає естетичним об'єктом, збагаченим різноманітними символічними значеннями
2.2. У творця твору мистецтва є ім'я	2.2. Природа безіменна, створюється природними процесами, артефактуалізація природи можлива лише в процесі її окультурення	2.2. Творець міста безіменний, у окремих будинків є автор. Місто колективний витвір авторів, що найчастіше не перетинаються в часі й у просторі
2.3. Твір мистецтва об'єкт цілеспрямованої естетичної діяльності – художньої творчості	2.3. Природний ландшафт – продукт природних процесів, що не залежать від людей	2.3. Об'єкт є результатом цілеспрямованої соціально-економічної, політичної, містобудівної діяльності людей
2.4. Мета створення об'єкта: об'єкт створюється для задоволення естетичних і духовних потреб людей	2.4. Об'єкт індиферентний до потреб людини	2.4. Об'єкт створюється для задоволення фізіологічних, матеріальних, соціальних і духовних потреб людей

Продовження таблиці 1		
2.5. Мистецтво канонізована діяльність, що обмежується рамками художніх традицій, стильовими особливостями й матеріалом	2.5. Об'єкт створюється без участі людини за законами природи	2.5. Містобудування й архітектура нормативна діяльність у рамках художніх традицій, існуючої культури, технічних можливостей, матеріалу, типології будівель, санітарних, ергономічних, протипожежних і ін. норм
3. Специфіка процесу сприйняття естетичного об'єкта (Перцептивний і когнітивний аспекти)		
3.1. Моносенсорність сприйняття об'єкта	3.1. Мультисенсорність сприйняття об'єкта (сприймається всіма почуттями)	
3.2. Естетичне сприйняття	3.2. Повсякденне сприйняття, естетичне сприйняття виникає за певних умов: естетична установка, ситуація, мета, високі якості самого об'єкта, особливості суб'єкта сприйняття й т.д.	
3.3. Розраховані точки й умови сприйняття об'єкта	3.4. Вільні точки й умови сприйняття, що не мають спеціальних меж	3.4. Сполучення розрахованих і непрограмувальних точок і умов сприйняття
3.4. Сприйняття має часові границі: можливість або одночасного сприйняття об'єкта цілком (живопис) або в чітко визначений період часу (музика, танець)	3.4. Не має чітких часових меж, сприймається в процесі руху; неможливість повного контролю над часом сприйняття й трасами руху	3.4. Сполучення сприйняття обмеженого у часі і необмеженого; сприйняття в процесі руху; неможливість повного контролю над часом сприйняття й трасами руху
3.5. Сценарне сприйняття, запрограмоване в часі (для театрального, балетного й т.п. мистецтва)	3.5. Відсутність запрограмованого сценарію сприйняття	3.5. Містобудівна композиція направлена на програмування сценаріїв сприйняття, тому в місті сполучаються запрограмоване й ненавмісне сприйняття
3.6. Пряме сприйняття об'єкта для збагнення його сутності	3.6. Опосередковане, фрагментарне й поступове сприйняття, що реалізується в пейзажі (міському або природному)- зовнішньому вигляді ландшафту, що сприймається візуально з тієї або іншої видової точки або по ходу маршруту. Сприйняття природи або міста – це серійне сприйняття пейзажів (по Каллену).	

Продовження таблиці 1		
3.7. Об'єкт сприйняття автономний від суб'єкта	3.7. Повна заглибленість суб'єкта в об'єкт сприйняття	
3.8. Вирішальна роль емоцій у сприйнятті	3.8. Сприйняття - синтез перцептивних, емоційних і когнітивних процесів	3.8. Перевага когнітивних і мотиваційних процесів у сприйнятті
3.9. Сприйняття об'єкта ізольовано від оточуючого середовища (музичний твір сприймають в залі ; живописне полотно в галереї й т.д.)	3.9. Сприйняття об'єкта разом з іншими елементами предметного оточення, з різних точок зору. Розмаїтість естетичних ситуацій при сприйнятті об'єкта	
4. Специфіка естетичного об'єкта з погляду естетичної оцінки (Аксіологічний аспект)		
4.1. Дихотомія об'єкта й суб'єкта оцінки	4.1. Подолання дихотомії об'єкта й суб'єкта оцінки	
4.2. Естетична оцінка й емоції сприймаючих досить прогнозовані, оскільки об'єкт створюється як естетичний, а почуття, які він повинен викликати, є метою творчості	4.2. Естетична оцінка й емоції не прогнозовані й залежать від суб'єкта сприйняття	4.3. Емоційні враження були метою творчості при створенні окремих об'єктів, однак у цілому естетична цінність, «що закладається» у форму об'єкта, може сильно відрізнятися від естетичної цінності, що «зчитується» споживачем
4.3. Цінність об'єкта визначається його художніми, естетичними якостями, естетичним змістом	4.3. Природні об'єкти мають самоцінність (позитивістська естетика) або естетична цінність привноситься суб'єктом і цілком від нього залежить (П. Зіф).	4.3. Цінність об'єкта визначається сукупністю якостей, але вирішальне значення має прагматична доцільність об'єкта
4.4. При оцінці домінує художня цінність	4.4. Домінують наукові, моральні, релігійні й ін. цінності	4.4. Залежно від ситуації на перший план виходить одна із систем цінностей (художня, пізнавальна, етична й т.д.)
4.5 Система цінностей прекрасного	4.5. Система цінностей художньої правди	4.5. Система цінностей естетики містобудування формується

Продовження таблиці 1		
4.6. Система цінностей естетики мистецтва базується на класичній естетиці, філософії мистецтва, мистецтвознавстві	4.6. Система цінностей середовищної естетики базується на наукових знаннях природничих наук, середовищній психології, екологічній етиці й охороні навколишнього середовища	4.6. Система цінностей естетики міста базується на архітектурних знаннях, теорії композиції, класичній естетиці, соціології, екології

Висновок. Порівняльний аналіз об'єктів показує, що естетика містобудування поєднує в собі особливості й мистецтва й середовища, наближаючись більше до естетики середовища. Межа між реальним світом і уявленим світом мистецтва змінюється в місті: архітектурні шедеври, скульптури, сади одночасно є й частиною середовища й творами мистецтва. Мистецтво постає дотепер основною естетичною парадигмою, усередині якої довгий час розвивалися архітектура й садове мистецтво як периферійні парадигми. Тому К.М. Долгов уважає, що вони належать до стику між мистецтвом і природою, народжуючи «гібридні естетичні об'єкти» [8]. Однак такий термін не повно відображає специфіку міста. Ми бачимо, що місто поєднує у собі об'єкти мистецтва й природи. Міське середовище розвивається на природній підоснові, підкреслюючи або нівелюючи природні форми рельєфу. Збережені або окультурені природні ландшафти входять у функціональну й композиційну структуру міста. Сприйняття міста культурно й концептуально: завдяки описам, процесу естетизації архітектурні об'єкти й міста перетворюються в об'єкти культури, у пам'ятки мистецтва. Сполучення в міському середовищі різних об'єктів приводить і до особливостей естетичного сприйняття міста, де переважає, на думку багатьох дослідників, когнітивний процес. Найменш розроблена в містобудівній теорії система естетичної оцінки міського середовища.

Таким чином, міське середовище є складним комплексним об'єктом у межах якого співіснують протилежні естетичні об'єкти, що вимагає розроблення відповідних методологій оцінки міського середовища й відповідної естетичної системи.

Література

1. А.П. Мардер Эстетика архитектуры. Теоретические проблемы архитектурного творчества / Мардер А.П. – М.: Стройиздат, 1988. – 216 с.:ил.
2. Яргина З.Н. Эстетика города/ Яргина З.Н. – М.: Стройиздат, 1991. – 365с.: ил.

3. Эстетические ценности предметно-пространственной среды/ А.В.Иконников, М.С. Каган, В.Р. Пилипенко и др.: Под ред. А.В. Иконникова. – М.: Стройиздат, 1990. – 335 с.: ил.
4. R. Scruton/ The aesthetics of architecture / R. Scruton/ - Methuen@ Co.LTD London, 1979. – 302p.
5. Sepanmaa Y. The Beauty of Environment. A General Model for Environmental Aesthetics/ Sepanmaa Y. - Helsinki,1986. – 31p.
6. A. Carlson.Nature and Landscape: an introduction to environmental aesthetics/ A. Carlson/ - Columbia University Press, 2009.- 193p.
7. Wittgenstein L. Philosophische Untersuchungen/ Wittgenstein L. - Oxford, 1953. – p.213-214
8. К.М. Долгов. Эстетика природы/ К.М. Долгов – М., 1994. – 230 с.

Аннотация

В статье проведен сравнительный анализ эстетических объектов классической и экологической эстетики и выявлена специфика эстетического объекта в градостроительстве.

Ключевые слова: классическая эстетика, средовая эстетика, эстетика градостроительства, эстетический объект.

The summary

The article considers the specificity of the aesthetic object in urban development based on comparative analysis of aesthetic objects of classical and environmental aesthetics.

Keywords: classical aesthetics, environmental aesthetics, aesthetics of urban design, aesthetic object.